structed in a 202 m long segment of Birutės Street. 19th–20th-century fill layers, a 19th–20th-century cultural layer, or the recent destruction of this layer through digging was found to a depth of 70–80 cm in the excavated test pits.

TRAKAI

Birutė Lisauskaitė

Tyrimai Trakuose, Karaimų gatvėje 21

2010 m. buvo atlikti žvalgomieji tyrimai Trakų senamiesčio (UK 17114, 27125, U18), Trakų istorinio nacionalinio parko urbanistinio draustinio teritorijoje esančiame sklype Karaimų g. 21 (Trakų miestas). Sklypas yra Karaimų gatvės ŠR pusėje, tarp buvusio Trakų vaivadų dvaro sodybos liekanų ir Karaimų gatvės. Tyrimų metu buvo iškasti 4 šurfai, kurių bendras plotas 6,5 m^2, bei vykdyti žvalgymai kasamų vandentiekio ir buitinės nuotekynės trasų vietose.

Sklype Karaimų g. 21 archeologiniai tyrimai iki šiol nebuvo vykdyti, tačiau jie buvo atlikti Trakų vaivadų dvaro sodybos teritorijoje 1958–1959 m. (archeologės E. Radzvilovaitė ir I. Čekanauskaitė-Misiūnienė), kai šioje teritorijoje buvo numatyta statyti visuomeninio maitinimo pastatą „Galvė“, kuris vėliau dėl nepaaiškinamų priežasčių susirūpinus archeologinių tyrimų metu rastų Trakų vaivadų dvaro rūmų liekanų apsauga, buvo pastatytas Vytauto ir Karaimų gatvių pradžioje.

Tuomet vykdytų archeologinių tyrimų metu buvo nustatyta rūmų vieta ir planas. Pastatas stovėjęs Galvės ežero krante, statmenai Karaimų gatvei. Jis buvęs 28,9 m ilgio ir 19 m pločio, su 5,3x6,85 m priestatu ir 6 mūrinių kolonų portiku centre. Šalia pastato stovėjęs, anot tyrinėtojų, bokštas (1 pav.). Tyrimų metu buvo rasta išskirtinai didelė buitinės keramikos ir prabangos daiktų kolekcija, leidusi ne tik datuoti objektą, bet ir pažvelgti į to meto Trakų aukštuomenės gyvenimo poreikius. Apibendrinus visą turimą objekto archeologinių ir istorinių tyrimų medžiagą, galima daryti išvadą, kad istorinius duomenis pavirtina 1958–1959 m. bei 2010 m. vykdytų archeologinių tyrimų medžiaga.

XVI a. pradžioje (apie 1510 m.) tuometiniam Trakų vaivadai Mikalojui Radvilai LDK valdovas ir Lenkijos karalius Žygimantas Senasis atidavė vaivadų dvarą. Dvaras buvo už Trakų pusiasalio pilies ŠV griovio esančio valdovo sodo teritorijoje. Šiam laikotarpiui reikėtų priskirti 2010 m. šurfo 4 kultūrinio sluoksnio apatiniame horizonte rastus grubios molio masės vazoninius koklius kiek pūstomis sienelėmis ir su dailinimo braukais išorėje. Tokių koklių su apvaliomis ar keturlapio dobilo formos angomis buvo rasta ir 1958–1959 m. tyrimų metu. Šiam etapui priskiriamas ir tame pačiame kultūrinio sluoksnio horizonte rastas plokščiosios čerpės, kurios buvo naudotos XVI a. pradžioje – XVII a. viduryje (renesanso laikotarpiu), fragmentas bei XVI a. viduriui būdingo plokščiojo koklio su 4 kvadratiniais įdubimais fragmentas.

1655 m. karo su švedais metu vaivadų dvaras buvo sudegintas. Sunaikintą dvarą įsigijo Oginskiai, dar gerokai iki to, kai jų giminės atstovas M. Oginskis tapo Trakų vaivada (1670–1684 m.). Tuo laikotarpiu dvaro sodyba buvo atkurta ir intensyviai naudojama. 2010 m. vykdytų tyrimų metu rasti pavieniai

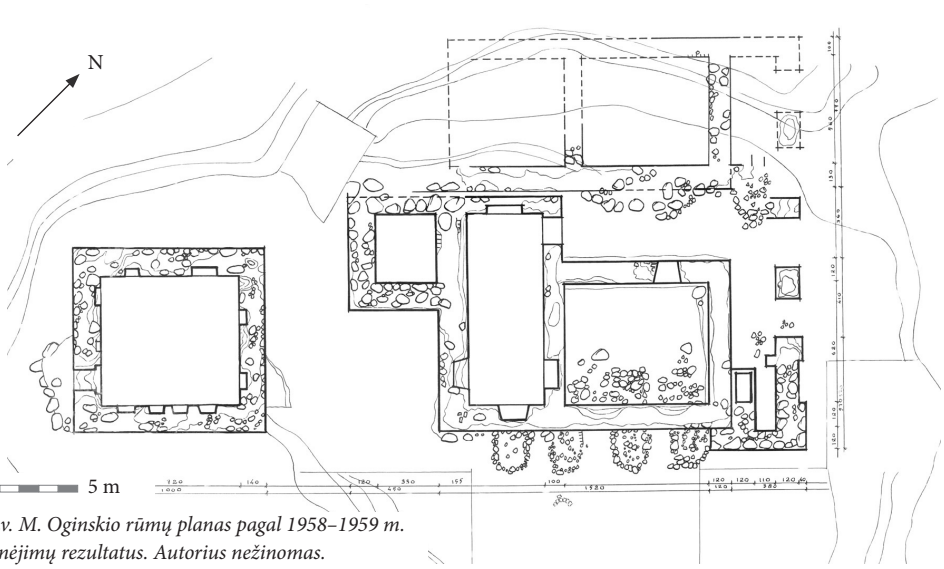

1 pav. M. Oginskio rūmų planas pagal 1958–1959 m. kasinėjimų rezultatus. Autorius nežinomas. Kopija saugoma TIM.

Fig. 1. The plan of the M. Oginskis Palace according to the 1958–1959 excavation results.

buitinės keramikos radiniai su tam laikotarpiui būdinga ornamentika. 1958–1959 m. tyrimų metu buvo rasti ypač gausūs to laikotarpio radiniai: labai įvairi keramika – puodai, puodeliai, lėkštės, keptuvės ar kokliai su M. Oginskio heraldika bei kai kurie prabangos daiktai.

1958–1959 m. tyrimų metu buvo rasti šio laikotarpio dvaro sodybos rūmai ir šalia buvęs statinys. Tačiau 2010 m. tyrimų metu buvo nustatytos dar bent 2 šio laikotarpio pastatų vietos. Vieno jų liekanos rastos šurfe 4 60 cm gylyje nuo paviršiaus, H_{abs} 156,47 m. Pamato plotis 60–65 cm. Mūrui naudotos raudonos 29x13x9 cm, 29x13,5x10 cm dydžio plytos, rištos molio su kalkėmis skiediniu. Pamato apačia mūryta iš 35x25 cm, 40x30 cm dydžio akmenų. Šio XVII a. pabaigos pastato PR siena šiuo metu yra po dabartinio gyvenamo namo prieangiu. Antro pastato pamato fragmentas rastas buitinės nuotekynės įvado trasos 12 m, 90 cm gylyje nuo paviršiaus, H_{abs} 156,15 m. Pamato plotis apačioje 1,3 m, viršuje 90 cm. Jis mūrytas iš 22x20 cm, 30x18 cm, 40x32 cm dydžio akmenų. Akmenys dėti laikantis eilių, rišti molio su kalkėmis skiediniu. Deja, 2010 m. vykdyti labai mažos apimties archeologiniai tyrimai, tačiau aišku, kad rasti pastatai stovėję tarp dabartinės Karaimų gatvės ir 1958–1959 m. rastų statinių.

Teritorijoje buvo rastos ir vėlyvesnio (XX a. I pusės) spėjamo užstatymo liekanos. Tuometinis statinys buvo pavaizduotas 1935 m. J. Tochtermano parengtame Trakų miesto plane. Vaizduojamas pastatas yra stovėjęs šoniniu fasadu į gatvę. Šurfe 4, po dabartinio gyvenamo namo pamatu buvo rasta to laikotarpio pastato PR sienos pamato iš akmenų dėta nuogrinda.

Vėlyviausias dabartinis sklypo užstatymas suformuotas apie 1958 m. Sklype stovintis pastatas neturi jokių vertingųjų savybių, o jo pritaikymo darbai, be nuodugnių Trakų vaivadų dvaro sodybos istorinių ir archeologinių tyrimų, neigiamai veikia šio objekto ap-

saugos perspektyvas, ypač kai objektas iki šiol nuo 1958–1959 m. neturi ne tik aiškiai apibrėžto paveldo objekto statuso, bet ir teritorijos ribų bei individualaus apsaugos ir naudojimo reglamento.

The field evaluation at Karaimų Street 21

In 2010, four test pits (a total of 6.5 m^2) were excavated on the plot at Karaimų St. 21 (Trakai Old Town) and the digging at the site of the water and household sewer lines trenches was monitored. The plot is beside the grounds of the Trakai Palatine's manor, where in 1958–1959 Archaeologists E. Radzvilovaitė and I. Čekanauskaitė-Misiūnienė unearthed the foundations of the Oginskis Palace (Fig. 1). Two late 17th-century building foundations and the remains of a structure from the first half of the 20th century were found in the test pits.

UKMERGĖ

Nijolė Vailionytė

Tyrinėjimai Ukmergės senamiesčio ir piliakalnio aplinkoje

Ukmergės senojo miesto vieta (UK 2990) į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą buvo įrašyta 2005 m. Joje buvo vykdomi įvairaus masto archeologiniai tyrimai, žvalgytos elektros, dujotiekio ir kitos inžinerinių tinklų tranšėjos. Seniausi XIV–XV a. radiniai buvo rasti Kęstučio aikštėje ir Paupio gatvėje, tačiau dažniausiai fiksuotas XIX–XX a. kultūrinis sluoksnis.

2010 m. vykdytų tyrinėjimų metu ištirti 26 2x1 ar 2x2 m dydžio šurfai (1 pav.). Žvalgytos teritorijos PR dalyje tirti 6 šurfai (1–6). Kultūrinis sluoksnis fiksuotas arčiau piliakalnio esančiuose šurfuose 1, 3, 5. Juose aptiktas 0,6–2,5 m storio kultūrinis sluoksnis preliminariai datuojamas XVIII–XX a. Šurfuose 2, 4, 6 archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis buvo suardytas XX a. tiesiant elektros kabelius, vandentiekį bei kanalizaciją.

Teritorijos ŠR dalyje tirti 2 šurfai (7 bei 8). Juose vertingas kultūrinis sluoksnis neaptiktas. Šurfe 8 fiksuotas XX a. tiesiant kabelius apardyto pamato fragmentas. Teritorijos P dalyje vertingas kultūrinis sluoksnis irgi neaptiktas. Šurfe 9 0,9–1,3 m gylyje pasiektas įžemis. Šurfe 10 dėl itin didelio gylio bei nestabilaus grunto įžemis nepasiektas. Teritorijos PV dalyje tirta 10 šufų (11–20), juose fiksuotas iki 3 m storio kultūrinis sluoksnis, preliminariai datuojamas XVII–XVIII a. Šurfuose 16, 17, 18 rasti iš lauko akmenų krautų pamatų fragmentai (2 pav.).

Teritorijos ŠV dalyje tirti šurfai 21–24. Šurfuose 21 bei 22 vertingas kultūrinis sluoksnis neaptiktas. Šurfe 23 įžemis pasiektas 0,97–1,12 m gylyje nuo esamo žemės paviršiaus. Jame rastas itin degėsingas sluoksnis su pavieniais buitinės keramikos fragmentais. Sluoksnis preliminariai datuojamas XVIII–XIX a. Šurfas 24 dėl nuolat kylančio gruntinio vandens bei nestabilaus grunto kastas iki projektinio 60–70 cm gylio. Jame aptikti XVIII a. būdingos buitinės keramikos fragmentai. Vilniaus gatvėje kastuose šurfuose 25 bei 26 fiksuoti II Pasaulinio karo metais nugriautų pastatų fragmentai.

Kasant elektros kabelio tranšėjas buvo atliekami žvalgymai. Tranšėjos kastos iki projektinio 60–70 cm, gylio bei 50–60 cm pločio.